

MUNI
LAW

**PRÁVA DÍTĚTE,
SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ
OCHRANA DĚTÍ,
OPATROVNICTVÍ,
PORUČENSTVÍ**

Mgr. Martin Kornel, Ph.D.

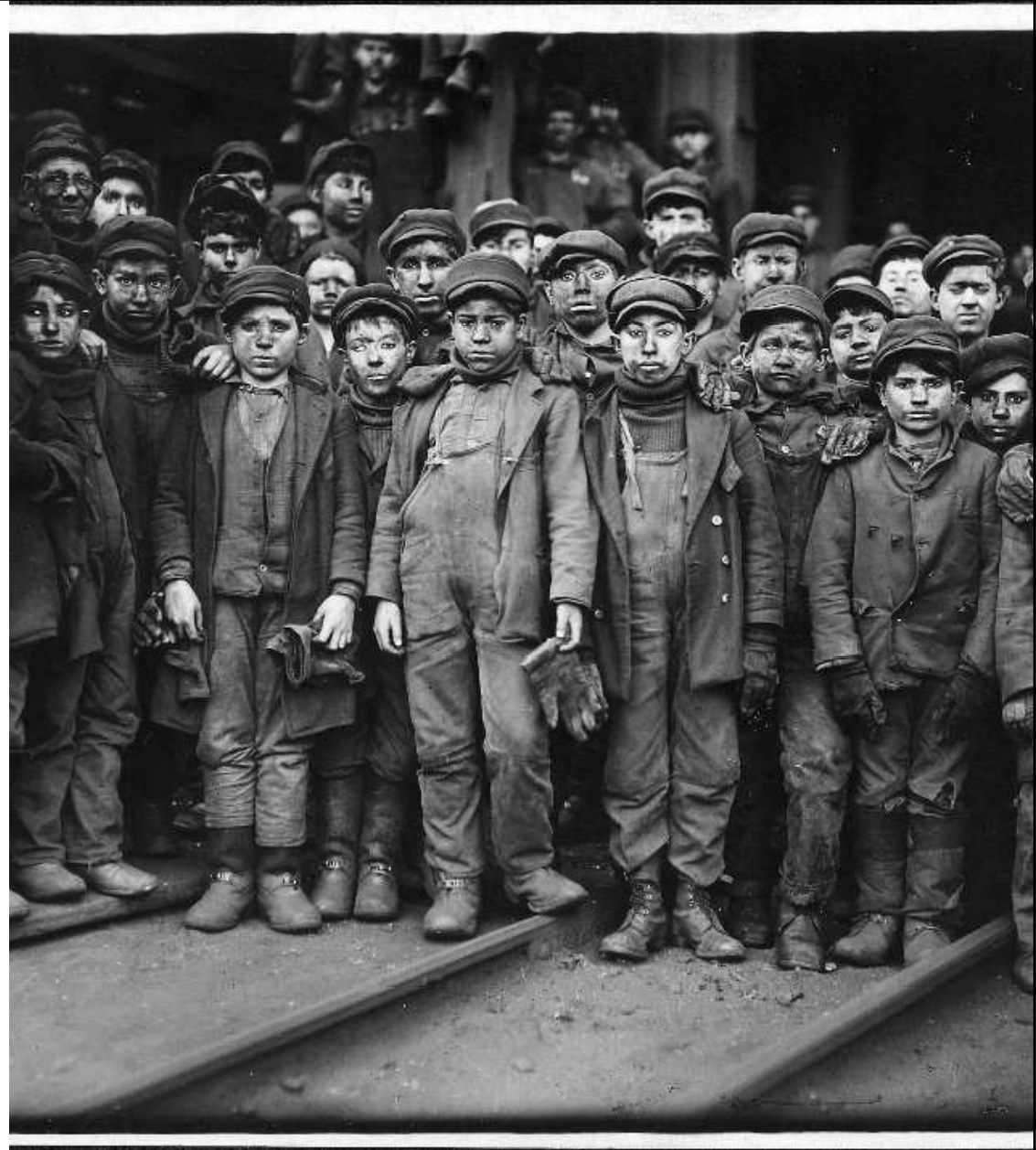

PROGRAM PŘEDNÁŠKY

- 1) Práva dítěte
- 2) Sociálně-právní ochrana dětí
- 3) Opatrovnictví
- 4) Poručenství

MUNI
LAW

PRÁVA DÍTĚTE

PRAMENY

Společenství národů

1924 - Ženevská Deklarace práv dítěte –
(*zvláštní ochrana, nediskriminace, jméno
a státní příslušnost, sociální práva,
ochrana vývoje a péče rodičů,
vzdělání...*)

OSN

1959 - Deklarace práv dítěte
(usnesení VS OSN č. DE01/59)

1989 - **Úmluva o právech dítěte**
(sdělení č. 104/1991 Sb.)

Rada Evropy

Evropská úmluva o ochraně lidských
práva a základních svobod (sdělení č.
209/1992 Sb)

Evropská úmluva o osvojení dětí;

Evropská úmluva o právním postavení
dětí narozených mimo manželství;

Evropská úmluva o uznávání a výkonu
rozhodnutí o výchově dětí a obnovení
výchovy dětí;

Evropská úmluva o výkonu práv dětí;
Úmluva o styku s dětmi

PODSTATA SOUČASNÉHO POJETÍ OCHRANY PRÁV DĚTÍ – ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE

- Čl. 1 *Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.*
- občanská, politická, ekonomická a sociální práva
- obecné principy Úmluvy:
 - čl. 2 (zákaz diskriminace),
 - čl. 3 (princip nejlepších zájmů dítěte),
 - čl. 6 (právo na život)
 - čl. 12 (právo na respektování názoru dítěte)

Klasifikace práv: **3P** (protection, participation, partnership)

- [Výbor OSN pro práva dítěte](#) (komentáře k Úmluvě, posuzování periodických zpráv, rozhodování o individuálních stížnostech – včetně podaných dětmi – 3. Protokol od 2014)

OBEČNÝ KOMENTÁŘ VYBORU PRO PD OSN Č. 14 Z ROKU 2013 (K ČL. 3 ODST. 1)

– K PRÁVU DÍTĚTE NA UPLATŇOVÁNÍ JEHO NEJLEPŠÍHO ZÁJMU JAKO PŘEDNÍHO HLEDISKA

1. základní právo dítěte, aby byl jeho nejlepší zájem posouzen a bylo k němu přihlédnuto,
2. základní interpretační princip (je-li možné interpretovat právní předpis vícero způsoby, zvolí se ten, který nejefektivněji naplňuje nejlepší zájem dítěte) a
3. procesní pravidlo (kdykoliv se přijímá rozhodnutí, které by mohlo ovlivnit dítě, je třeba posuzovat, jaké pozitivní či negativní dopady na dítě může toto rozhodnutí mít).

Při jeho hodnocení je třeba přihlídnout k několika aspektům (záleží však na každém jednotlivém případě, zda budou relevantní všechny a jakou budou mít důležitost):

1. názor dítěte
2. identita dítěte
3. zachování rodinného prostředí a vztahů
4. péče o dítě, ochrana a bezpečí dítěte
5. zranitelnost dítěte
6. právo dítěte na nejvyšší dosažitelnou úroveň zdravotního stavu (čl. 24)
7. právo dítěte na vzdělání

ZÁKLADNÍ PRINCIPY OCHRANY PRÁV DÍTĚTE – JUDIKATURA ESLP

- Dítě má stejná práva jako ostatní lidé
- Smluvní státy má pozitivní závazek chránit práva dítěte, v rámci tohoto závazku má spíše menší prostor pro uvážení (*margin of appreciation*)
- Nejlepší zájem dítěte je primárním hlediskem pro rozhodování o dítěti (zejména v otázkách, které se ho bytostně týkají – například odnětí z péče rodiče)
- V běžných životních situacích o nezletilých dětech rozhodují rodiče a případný zásah státu do jejich práva musí splňovat podmínky čl. 8 odst. 2

EÚOLPZS

PARTICIPAČNÍ PRÁVA DÍTĚTE

Zahrnují:

1. Informace
2. Vytvoření názoru
3. Sdělení názoru
4. Přihlédnutí k názoru

5. Právo „veta“ – rozhodnutí dítěte

MUNI
LAW

SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- Velká novela - zákon č. 363/2021 Sb. (účinnost 1. ledna 2022, 1. ledna 2028, 1. ledna 2025)

§ 1 ZSPOD

Sociálně-právní ochranou dětí se rozumí zejména

- a) ochrana práva dítěte na příznivý **vývoj a řádnou výchovu,***
- b) ochrana oprávněných **zájmů dítěte,** včetně ochrany jeho jmění,*
- c) působení směřující k obnovení **narušených funkcí rodiny,***
- d) zabezpečení **náhradního rodinného prostředí** pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.*

DÍTĚ

DÍTĚ JEMUŽ JE POSKYTOVÁNA OCHRANA (§ 2 odst. 2 a odst. 3 ZSPOD) – teritoriální princip

OHROŽENÉ DÍTĚ (§ 6 ZSPOD)

Dítě má zejména právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů, na informace a na vyjádření názoru (§ 8 ZSPOD)

ORGÁN SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ (§ 4 odst. 1 ZSPOD)

- a) krajské úřady,
- b) obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- c) obecní úřady a újezdní úřady;
- d) Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- e) Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
- f) Úřad práce České republiky - krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu

OSOBY ZAJIŠŤUJÍCÍ SOCIÁLNĚPRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ (§ 4 odst. 2 ZSPOD)

- a) obce v samostatné působnosti,
 - b) kraje v samostatné působnosti,
 - c) komise pro sociálně-právní ochranu dětí,
 - d) další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny (§ 48 a násl. ZSPOD)
- (<https://www.mpsv.cz/poverene-osoby>)

MÍSTNÍ PŘÍSLUŠNOST: podle trvalého pobytu dítěte (§ 61 ZSPOD)

OPATŘENÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ I.

- Preventivní a poradenská činnost
- Výchovná opatření (§ 925 NOZ) (Napomenutí, Stanovení dohledu, Uložení omezení)
- Podává návrhy (§ 14 ZSPOD) (Řízení o potřebě souhlasu s osvojením dítěte, zásahy do rodičovské odpovědnosti, nařízení a prodloužení ústavní výchovy ...)
- Zastupuje dítě jako opatrovník (především kolizní) nebo poručník

OPATŘENÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ II.

- Úkony při svěřením dítěte do výchovy jiné osoby (§ 19 ZSPOD) (péče budoucích osvojitelů, předpěstounská péče)
- Zprostředkování osvojení a pěstounské péče (§ 19a a násl. ZSPOD) - vyhledávání dětí, vhodných osob, příprava těchto osob, výběr konkrétní osoby, vedení evidence dětí a evidence žadatelů
- Úkony v souvislosti s pěstounskou péčí na přechodnou dobu (§ 27a a násl. ZSPOD)
- Úkony v souvislosti s ústavní a ochrannou výchovou (§ 28 a násl. ZSPOD) (sjednává předání a přijetí, sledování výkonu, souhlas s pobytem dítěte mimo ústav)

OPATŘENÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ III.

- Péče o děti vyžadující zvýšenou pozornost (§ 31 a násl. ZSPOD)
- poskytování pomoci, sociální kuratela
- Sociálně-právní ochrana ve vztahu k cizině (§ 35 a násl. ZSPOD) (zejména mezinárodní únosy, vymáhání výživného, osvojení do zahraničí a ze zahraničí)

SPISOVÁ DOKUMENTACE

§ 54 a násl. ZSPOD

Spisová dokumentace obsahuje zejména osobní údaje dětí, jejich rodičů, údaje o výchovných poměrech těchto dětí, záznamy o výsledcích šetření v rodině, záznamy o jednání s rodiči nebo jinými osobami, kopie podání soudům a jiným státním orgánům, písemná vyhotovení rozhodnutí soudů, orgánů činných v trestním řízení a správních orgánů. (§ 55 odst. 2 ZSPOD)
SMĚRNICE MINISTERSTVA PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, Č. J.: 2013/26780-21

Nahlížení (zejména rodič, kterému náleží rodičovská odpovědnost) – nemusí být umožněno hned – OSPOD do 15 dnů **sdělí** kdy umožní nahlédnout nebo odmítne (§ 55 odst. 5 a 6 ZSPOD)

Podklady mimo spis – bez práva nahlížet (§ 55 odst. 4 ZSPOD)

AKTIVNÍ LEGITIMACE OSPOD

Katalog v § 14 ZSPOD (omezení, zbavení RO, nařízení ústavní výchovy, svěření do pěstounské péče atd.)

Předběžná opatření upravující poměry dítěte (§ 454 z.ř.s.)

Jako opatrovník dítěte jmenovaný v konkrétní věci k podání návrhu

Podnět k zahájení řízení i bez návrhu ve věcech péče o nezletilé (§ 466 z.ř.s. s výjimkami uvedenými v § 468 odst. 1 a 2 z.ř.s.)

PŘÍPADOVÉ KONFERENCE

Případová konference je odborná diskuse zainteresovaných subjektů nad konkrétním případem ohroženého dítěte nebo jeho rodiny; účelem je rychlé a úplné vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny s cílem nalézt optimální řešení.

Metodické doporučení MPSV č. 2/2010 pro postup orgánů sociálně-právní ochrany dětí při případové konferenci

NĚKTERÉ DALŠÍ ČINNOSTI OSPOD

Zpráva o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci mladistvého (§ 56 zákona o soudnictví ve věcech mládeže)

Účast na hlavním líčení nebo veřejném zasedání v řízeních v trestních věcech mladistvých (TŘ)

HLAVNÍ ZMĚNY - zákon č. 363/2021 Sb.

1. Věková hranice 3 let pro umístění dětí do ústavní péče
2. Úprava výše a pravidel pro zvyšování příspěvku na výkon pěstounské péče a odměny pěstouna
3. Pobyt dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc omezen na dobu 6 měsíců
4. Omezení tzv. „dobrovolných“ pobytů dětí (nutnost souhlasu OSPOD)
5. Nárok osob, které pečují o děti na základě tzv. péče jiné osoby na příspěvek na úhradu potřeb dítěte
6. Zaopatřovací příspěvek pro mladého dospělého (max. do 26. let)

**MUNI
LAW**

**OPATROVNICTVÍ
(§ 943 a násl. o.z.
a 457 a násl. o.z.)**

Soud jmenuje dítěti opatrovníka, hrozí-li:

- střet zájmů dítěte na straně jedné a jiné osoby na straně druhé,
- nehájí-li zákonný zástupce dostatečně zájmy dítěte, nebo
- je-li toho v zájmu dítěte zapotřebí z jiného důvodu, anebo stanoví-li tak zákon (např. omezení rodičovské odpovědnosti, souhlas s osvojením za rodiče nebo za dítě, správa jmění).

Soud rozhoduje rozsudkem s výjimkou kolizního opatrovníka pro řízení (zde usnesením) - § 471 z.ř.s.

OSOBA OPATROVNÍKA

- Osoba dítěti blízká, jiná vhodná fyzická či právnická osoba
- Ve věcech péče o nezletilé zpravidla OSPOD (§ 469 z.ř.s.), který nepodal návrh na zahájení řízení
- **Povinnosti** zejména:
 1. zjistit stanovisko rodiče, popřípadě poručníka, je-li to možné, i stanovisko dítěte, a je-li to vhodné, rovněž stanoviska dalších osob (§ 946 o.z.)
 2. sledovat ochranu zájmů zastoupeného a ochranu jeho práv (§ 457 o.z.)
 3. další vymezené soudním rozhodnutím

OSPOD jako opatrovník

ŠPATNĚ

Vyvoláno 20.11.2015

Jednací číslo: 9 P 34/2013-1649
9 P a Ne 177/2014

USNESENÍ

Okresní soud v Děčíně rozhodl samosoudcem Mgr. Jaroslavem Novákem

ve věci péče o nezletilou

Nely Vilhelmovou, nar. 22. 12. 2005

dítěte rodičů:
1. Kláry Černé, nar. 4. 8. 1976
bytem 150 00 Praha 5, Za Lužinami 1155
2. Františka Vilhelma, nar. 7. 1. 1983
bytem 407 77 Štůknov, 17. listopadu 870

t a k t o :

Opatrovníkem nezl. Nely Vilhelmové, nar. 22. 12. 2005, pro řízení o stanovení dohledu nad nezletilou, **soud jmenuje Městský úřad v Rumburku.**

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení je možno podat odvolání do 15 dnů ode dne jeho doručení ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem prostřednictvím podepsaného soudu.

V Děčíně dne 13. listopadu 2015

Za správnost vyhotovení:
Marie Šípková

Mgr. Jaroslav Novák, v. r.
samosoudce

(Z. ř. s. č. 37 - usnesení o jmenování opatrovníka nezletilým dítětem pro řízení)

SPRÁVNĚ

*„Dovolací soud tak dospěl k závěru, že v občanském soudním řízení je způsobilá samostatně jednat (ať už v postavení účastníka, nebo zástupce) pouze obec, nikoliv obecní úřad. Je-li tedy v řízení ve věci péče o nezletilé dítě jmenován podle ustanovení § 469 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních opatrovníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí, musí být v rozhodnutí označen pod **názvem příslušné obce s uvedením sídla úřadu obce, neboť pouze obec může v takovém případě mít procesní práva, nést procesní povinnosti a činit procesní úkony.**“ Viz rozsudek NS 21 Cdo 1288/2016.*

OPATROVNÍK PRO SPRÁVU JMĚNÍ DÍTĚTE (§ 948 o.z. a násl.)

- Specifická instituce k ochraně zájmu nezletilého
- Je nutné vymezit rozsah spravovaného jmění
- Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře

- Právo na úhradu nákladů souvisejících se správou (§ 951 o.z.)
- Právo na přiměřenou odměnu z výnosů stanovenou soudním rozhodnutím (§ 951 o.z.)

takto:

- I. Soud omezuje otce Bohumíra G [REDACTED] narozeného dne [REDACTED], v rodičovské odpovědnosti k nezletilému Vojtěchu G [REDACTED] narozenému dne [REDACTED] a k nezletilé Marii G [REDACTED] narozené dne [REDACTED] tak, že není oprávněn zastupovat nezletilé při správě jejich jmění a spravovat jejich jmění sestávající z dávek sirotčího důchodu, které nezletilé děti do budoucna obdrží.
- II. Nezletilému Vojtěchu G [REDACTED] narozenému dne [REDACTED] a k nezletilé Marii G [REDACTED], narozené dne [REDACTED], se ustanovuje Statutární město Liberec – OSPOD, opatrovníkem pro správu jmění sestávající z dávek sirotčího důchodu, které nezletilé děti do budoucna obdrží.
- III. Opatrovník je povinen podávat soudu zprávu o správě jmění nezletilých jednou ročně vždy ke každému 31. 3. daného roku.
- IV. Tím se mění rozsudek Okresního soudu v Liberci č.j. 10 P 71/2011-72 ze dne 9. 3. 2015.
- V. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

**MUNI
LAW**

PORUČENSTVÍ (§ 928 a násl. o.z)

Soud jmenuje poručníka

- není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu (důsledek - smrt, zbavení RO, pozastavení výkonu RO, nezletilý a ne plně svéprávný rodič, rodič omezený ve svéprávnosti, kterému bylo zároveň soudem zasaženo do RO)

Soud rozhoduje rozsudkem. (§ 471 z.ř.s.)

t a k t o :

I.

Matka, paní [REDACTED] a otec [REDACTED] se
zbavují rodičovské zodpovědnosti vůči nezletilé [REDACTED]

Pokračování

- 2 -

30 P 181/2013

II.

Paní [REDACTED] se ustanovuje poručníkem nezletilé [REDACTED]
nar. 7.11.2007.

III.

Poručníci se ukládá podávat zprávy o výkonu poručnické péče soudu vždy k 31.12.
každého roku.

IV.

Výživné otci dítěte svěřeného do pěstounské péče na účet Úřadu práce Praha - východ
s e n e s t a n o v í .

V.

Výživné matce dítěte svěřeného do pěstounské péče na účet Úřadu práce Praha - východ
s e n e s t a n o v í .

VI.

Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů tohoto řízení.

PORUČNÍK

OSPOD - Veřejný poručník ex lege (§ 929 o.z.)

Fyzická osoba naznačená rodičem (§ 931 o.z.)

Fyzická osoba příbuzná nebo blízká dítěti, nevykloučená rodičem
způsobem života zaručuje, že je schopna funkci poručníka řádně vykonávat, jmenování není v rozporu se zájmem dítěte

I dvě osoby (bez nutnosti vzájemného vztahu) (§ 932 o.z.)

OSPOD – hromadný poručník (§ 930 o.z., § 17 ZSPOD)

PRÁVA PORUČNÍKA

- zásadně všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá vyživovací povinnost **tj. zejména práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti (není však nositelem rodičovské odpovědnosti namísto rodiče)**
- Soudním rozhodnutím lze výjimečně práva omezit
- Mateřská dovolená, rodičovská dovolená (§ 197 ZP) a peněžitá pomoc v mateřství a rodičovský příspěvek
- Dávky pěstounské péče, pokud osobně pečuje (§ 939 o.z.)

POVINNOSTI PORUČNÍKA

- Povinnost předložit soudu soupis jmění dítěte do 90 dnů po jmenování (§ 933 odst. 3 o.z.)
- Rozhodnutí v nikoliv běžné záležitosti předložit ke schválení soudu – jinak zdánlivé právní jednání (§ 934 o.z.)
- Podávat zprávy soudu o osobě dítěte a překládat účty ze správy jmění nejméně jednou za rok

ZÁNIK PORUČENSTVÍ

- Rodič – rodičovská odpovědnost
- Smrt poručníka (i poručenice)
- Zproštěním poručníka funkce (§ 936 o.z.) – na žádost nebo při ztrátě způsobilosti
- Odvolání poručníka (§ 937 o.z.) – pro porušování povinností nebo z jiných důvodů, pro které není vhodné, aby poručník svou funkci dále vykonával